



Sygn. akt II KK 587/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Andrzej Siuchniński

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

Protokolant Emilia Bieńczak

po rozpoznaniu w dniu 16 lutego 2023 r. na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w sprawie K. L. skazanego z art. 209 § 1 i 1a k.k.
kasacji Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego
od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 14 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 259/21,

**uchyla zaskarżony wyrok nakazowy i przekazuje sprawę
Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie
do rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Aktem oskarżenia z dnia 1 marca 2021 r., w sprawie o sygn. akt PR 4 Ds. [...], K. L. został oskarżony o czyn z art. 209 § 1 i 1a k.k. polegający na tym, że w okresie od dnia 31 lipca 2019 r. do dnia 9 września 2020 r. w W. przy ul. [...], uchylał się od wykonywania ciążącego na nim obowiązku alimentacyjnego na rzecz K. L. i D. L., orzeczonego co do wysokości wyrokiem Sądu Okręgowego we Włocławku z dnia 12 października 2009 r., wydanym w postępowaniu o sygnaturze

akt V C 240/09 z rygorem wykonalności od dnia uprawomocnienia się wyroku, czym naraził pokrzywdzonych na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, przy czym łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości przekraczała równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych.

Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie wyrokiem nakazowym z dnia 14 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 259/21, oskarżonego K. L. uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i za to na podstawie art. 209 § 1a k.k. wymierzył mu karę 8 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym; na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał oskarżonego do wykonywania obowiązku bieżącego łóżenia na utrzymanie dzieci K. L. i D. L., a na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił go od obowiązku uiszczenia kosztów sądowych, obciążając nimi Skarb Państwa.

Wobec braku sprzeciwu uprawnionych stron, którym prawidłowo doręczono odpis orzeczenia [przy czym pokrzywdzonemu K. L., stosownie do treści art. 51 § 3 k.p.k., do rąk matki – A. O., pod której pieczęcią on pozostaje], wskazany wyrok nakazowy uprawomocnił się w dniu 5 sierpnia 2021 r. (k. 76 i 98, akta o sygn. III K 259/21).

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. kasację nadzwyczajną od tego wyroku wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając wyrok w całości, na korzyść skazanego.

Na zasadzie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. oraz art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegające na wydaniu wobec K. L. w dniu 14 czerwca 2021 r. wyroku w postępowaniu nakazowym mimo, iż okoliczności popełnienia opisanego w akcie oskarżenia czynu z art. 209 § 1 i 1a k.k. oraz wina oskarżonego, w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, budziły wątpliwości w odniesieniu do czasu popełnienia przez oskarżonego czynu zabronionego, co w efekcie, z rażącym naruszeniem również art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k., doprowadziło do skazania K. L. za przestępstwo z art. 209 § 1 i 1a k.k., popełnione w okresie od 31 lipca 2019 r. do 9 września 2020 r., podczas gdy za ten sam występki na szkodę tych samych pokrzywdzonych, popełniony w okresie od 31 lipca 2019 r. do 24 sierpnia 2020 r., oskarżony został

już skazany wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 2 listopada 2020 r., sygn. akt VIII K 674/20, który to wyrok uprawomocnił się w dniu 7 grudnia 2020 r.

Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego kasacją wyroku nakazowego i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co pozwalało na rozpoznanie jej w trybie art. 535 § 5 k.p.k. i uwzględnienie w całości.

Jak wynika z akt przedmiotowej sprawy, Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie w wyroku nakazowym z dnia 14 czerwca 2021 r., w sprawie o sygn. akt III K 259/21, przypisał oskarżonemu popełnienie przestępstwa niealimentacji w okresie od dnia 31 lipca 2019 r. do dnia 9 września 2020 r. (k. 76).

Tymczasem na mocy wyroku nakazowego z dnia 2 listopada 2020 r., w sprawie o sygn. akt VIII K 674/20, wydanego przez ten sam Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie, oskarżony K. L. został już prawomocnie skazany za te same występki popełnione na szkodę tych samych małoletnich pokrzywdzonych w okresie od 31 sierpnia 2019 r. do dnia 24 sierpnia 2020 r., na karę 8 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym (k. 44).

Słusznie więc wskazuje Prokurator Generalny, że z zestawienia okresów występku niealimentacji, przypisanych oskarżonemu na mocy opisanych powyżej orzeczeń Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie, tj. wyroku nakazowego o sygn. akt III K 259/21 (od 31 lipca 2019 r. do 9 września 2020 r.) oraz wcześniejszego chronologicznie wyroku nakazowego o sygn. akt VIII K 674/20 (od 31 lipca 2019 r. do 24 sierpnia 2020 r.) wynika wprost, iż zaskarżony niniejszą kasacją wyrok nakazowy ustalił czas popełnienia przez oskarżonego występkę z art. 209 § 1 i 1a k.k. tak, że praktycznie w całości pokrywał się z uprzednim prawomocnym skazaniem, a nadto nieco wykraczał poza ten okres (od 25 sierpnia 2020 r. do 9 września 2020 r.). W obu orzeczeniach Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie chodzi przy tym o to samo zobowiązanie

oskarżonego – gdyż z treści wyroku rozwodowego Sądu Okręgowego we Włocławku, sygn. akt V C 240/09, wynika, że zobowiązanie K. L. do łożenia określonych kwot pieniędzy na rzecz synów zostało zasądzone tym wyrokiem w miejsce alimentów ustalonych ugodą sądową zawartą przed Sądem Rejonowym w Rypinie w sprawie o sygn. akt III RC 12/09 (k. 2, akta o sygn. III K 259/21).

Rozpoznając niniejszą sprawę w trybie art. 500 § 1 i 3 k.p.k. Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie dopuścił się rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa karnego procesowego. Nie dopełnił bowiem ustawowego obowiązku wszechstronnej weryfikacji okoliczności sprawy i w efekcie zaniechał poczynienia prawidłowych ustaleń w przedmiocie faktycznej i prawnej sytuacji oskarżonego, nieprawidłowo ustalając okresy niealimentacji, za jakie K. L. mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej. Nie było możliwe orzekanie w trybie art. 500 § 1 i 3 k.p.k., jeżeli na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina oskarżonego budziły wątpliwości – a w niniejszej sprawie istniały wątpliwości co do przyjętych w akcie oskarżenia czasokresów niealimentacji, które jasno wynikały z analizy akt sprawy.

W aktach tej sprawy znajduje się karta karna oskarżonego, z której wynika, że wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie z dnia 2 listopada 2020 r., sygn. akt VIII K 674/20, który to wyrok uprawomocnił się w dniu 7 grudnia 2020 r., K. L. został skazany za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k. na karę 8 miesięcy ograniczenia wolności (k. 53). Sąd orzekający w niniejszej sprawie dysponował więc materiałem dowodowym, z którego wynikało, że były już prowadzone przeciwko oskarżonemu sprawy karne o niealimentację. Zobowiązany był zatem uzyskać odpisy odnotowanych w Krajowym Rejestrze Karnym orzeczeń wydanych w sprawach o czyny z art. 209 k.k. Sąd *meriti* nie dopełnił ustawowego obowiązku wszechstronnej weryfikacji okoliczności sprawy i w efekcie zaniechania poczynienia prawidłowych ustaleń w przedmiocie całej faktycznej i prawnej sytuacji oskarżonego, nieprawidłowo ustalił okres niealimentacji za jaki K.L. mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej.

Postępowanie nakazowe jest instytucją prawa procesowego, której stosowanie zastrzeżono do najbardziej oczywistych przypadków, to znaczy takich, w których zebrany materiał dowodowy jest tak jednoznaczny, że nie nasuwa żadnych

istotnych zastrzeżeń co do winy i okoliczności popełnienia zarzucanego czynu. Wymóg ten oznacza w szczególności brak wątpliwości co do tak zasadniczych kwestii, jak realizacja przez oskarżonego wszystkich znamion zarzucanego mu czynu wymienionych w konkretnym przepisie typizującym dane przestępstwo, jak również wyczerpanie pozostałych warunków odpowiedzialności karnej, ujętych w części ogólnej kodeksu karnego (*por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 lutego 2021 r., III KK 401/20, LEX nr 3189138; z dnia 16 kwietnia 2019 r., IV KK 423/18, LEX nr 2663898*). Niemożliwe jest też dokonywanie zmiany opisu czynu w stosunku do aktu oskarżenia (nie można bowiem przeprowadzać własnego postępowania dowodowego). Tymczasem nie można było w tej sprawie orzekać bez dokonania zasadniczych zmian w podstawie zarzutów przedstawionych w akcie oskarżenia. W tym kontekście wskazać należy, iż zgodnie z orzecznictwem i jednolitym poglądem doktryny, uprzednie prawomocne skazanie za tożsamy fragment czynu zabronionego stanowi stan obiektywny i nawet jeżeli uchybienie w kwestii ustalenia tej okoliczności nie jest zależne od wiedzy sądu rozpoznającego sprawę, to wyrok taki – jako wadliwy w sposób oczywisty – winien zostać uchylony. Przy czym w sytuacji, gdy przypisany oskarżonemu występki uchyłania się od alimentacji wykracza poza okres objęty uprzednim prawomocnym skazaniem w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie o sygn. akt VIII K 674/20, nie skutkuje to zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci *rei iudicatae*.

Reasumując, Sąd I instancji dopuścił się rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegającego na wydaniu wobec K. L., w dniu 14 czerwca 2022 r. wyroku w postępowaniu nakazowym, mimo, iż okoliczności popełnienia opisanego w akcie oskarżenia czynu z art. 209 § 1 i § 1a k.k. oraz wina oskarżonego, w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, budziły wątpliwości w odniesieniu do czasu popełnienia przez oskarżonego czynu zabronionego, co w efekcie, z rażącym naruszeniem również art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k., doprowadziło do bezpodstawnego skazania K. L. za czyn z art. 209 § 1 k.k. i art. 209 § 1a k.k.

W rezultacie, Sąd Najwyższy, uwzględniając kasację Prokuratora Generalnego wniesioną na korzyść oskarżonego, uchylił zaskarżony wyrok nakazowy i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Zauważyć jeszcze wypada, że w niniejszej sprawie nie został objęty uprzednim prawomocnym skazaniem okres od 25 sierpnia 2020 r. do 9 września 2020 r. Trafnie podniósł Prokurator Generalny, iż to Sąd *meriti* winien ocenić możliwość uznania w ogóle znamion czynu zabronionego z art. 209 k.k. i ustalić, czy w tym okresie oskarżony mógł „aż trzykrotnie uchybić cyklicznemu, comiesięcznemu obowiązkowi alimentacyjnemu”. W aktualnym stanie prawnym dla bytu przestępstwa z art. 209 § 1 konieczne jest, aby łączna wysokość zaległości powstałych wskutek uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego stanowiła równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące. Powyższe przesądziło o konieczności uchylenia wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, gdyż dopiero prawidłowa ocena realiów procesowych przedmiotowej sprawy pozwoli adekwatnie rozważyć zakres ewentualnej odpowiedzialności karnej oskarżonego.